

ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ КЕРІВНИКА ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ОРГАНУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА КОНТРОЛЮ

**КОНДРАЦЬКИЙ Юрій Миколайович - здобувач Харківського
національного університету внутрішніх справ**

УДК 342.951:339.543 (477)

DOI 10.32782/EP.2022.4.40

В умовах жорстоких викликів сьогодення, таких як повномасштабне вторгнення росії, не стабільна ситуація в сфері охорони здоров'я, фінансові труднощі, які в свою чергу породжують соціальні конфлікти, та інші, що призводять державу і її народ в скрутне становище, саме в такий період як ніколи важливо, щоб поліція якісно, ефективно та швидко виконувала покладені на неї завдання, тому правильне управління найбільшим правоохоронним органом країни набрало критичної важливості в умовах сьогодення. Оскільки основною частиною фундаменту Національної поліції є її територіальні підрозділи, то роль керівників даних органів має важливе значення для роботи поліції загалом. В зв'язку з вищевикладеним посаду керівника територіального підрозділу мусить обіймати людина виключно досвідчена, професійна, діяльність якої абсолютно прозора, а репутація не має чорних плям. Діяльність керівників даного рангу та формації повністю мусить бути орієнтована на потреби громади, взаємодія з якою на засадах партнерства є головним пріоритетним напрямком діяльності поліції. Начальник органу поліції завжди мусить бути доступним для людей, здійснювати прийом громадян особисто, звітувати перед громадою щоквартально, тримаючи її в курсі про успіхи та проблемні питання діяльності підрозділу, а також мати тісну комунікацію з представниками громади на щоденній основі, бути обізнаним з їх проблемами і всіляко сприяти їх вирішенню, в рамках чинного законодавства та наданих повноважень. В даній статті приділено увагу дослідженню управлінських на-

вичок, які найбільше є необхідними для керівників даної формації, і від яких залежить їх успіх на займаній посаді. Діяльність керівника, як суб'єкту контролю становить значний науковий інтерес, так як вона є фундаментальною в налагодженні роботи підрозділу і виконання службових завдань вчасно, якісно та в повній мірі. Стратегія даного дослідження полягає в вивченні діяльності керівника територіального підрозділу як структурної одиниці системи суб'єктів контролю і управління, що наявна в Національній поліції в період сьогодення.

Ключові слова: суб'єкт контролю, контроль, керівник територіального підрозділу поліції, Національна поліція України, підпорядкований особовий склад, поліцейські, громада, Міністерство внутрішніх справ.

Постановка проблеми

У 2015 році почався процес реформатування української міліції з радянського, карального в сервісний, демократичний правоохоронний орган, який мусив би функціонувати за прикладом свої Європейських та Американських аналогів. Цей процес спричинив багато змін, вся структура правоохоронного органу зазнала реформ, реформатування роботи та отримала новий напрямок діяльності. Але зміни вищезазначеного характеру є не простим завданням, і реформа поліції, що почалася в 2015 році, досі не знайшла свого логічного завершення. Система Національної поліції України постійно впроваджує нові проекти, тестує різні методи та підходи до роботи по-

ліцейських, і все це в рамках ведення агресивної війни проти України росією, що значно ускладнює вищеописані процеси. Великою проблемою на шляху до побудови демократичного правового органу є наявність старих звичок, міліцейського менталітету, що переважно включає в себе старі радянські авторитарні методи управління особовим складом, та старий совковий підхід до роботи. Тому аналіз діяльності керівників територіальних підрозділів Національної поліції України, які є фундаментальною основою поліції, є по суті моментом, який визначає ефективність діяльності всього правоохоронного органу в цілому. Встановлення проблем, які існують в здійсненні управління та контролю керівником даної ланки та їх викорінення призведе до суттєвого поліпшення роботи Національної поліції України. Тому важливість дослідження його діяльності як суб'єкту управління та контролю важко переоцінити, і суть такого дослідження повністю відповідає викликам і потребам сьогодення.

Стан дослідження проблеми

Українські вчені досліджували певні аспекти ролі керівника територіального підрозділу в роботі Національної поліції, його управлінську діяльність, тощо. А саме дослідженням займалися наступні вчені: О.М. Коропатов, який вивчав особливості взаємодії керівника територіального підрозділу з громадськістю в своїй роботі «Напрямки та значення взаємодії з громадськістю у реалізації завдань і функцій керівника територіального органу поліції» [1], А. Є. Крищенко вивчав вплив керівника територіального підрозділу на забезпечення публічного порядку в статті «Повноваження керівника територіального органу Національної поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку» [2], Д.К. Катрич досліджувала в межах монографічного дослідження «Адміністративно-правовий статус Національної поліції України», де прийшла до висновку, що реалізація повноважень структурного підрозділу поліції покладається на керівника та безпосередньо керівників підрозділів. Характер їхньої адміністративної діяльності є здебільшого

організаційним, а рівень – організаційно-управлінським [3], В. Дерзська досліджувала явище контролю в системі Національної поліції України, та його вплив на забезпечення законності в статті «Контроль як основа забезпечення законності діяльності органів Національної поліції України» [4], О. Скочиляс-Павлів дослідила контроль та нагляд в системі МВС у своїй роботі «Співвідношення контролю та нагляду в діяльності органів системи міністерства внутрішніх справ України» [5].

Мета і завдання дослідження

Метою статті є аналіз ролі керівника територіального органу Національної поліції, його завдань та функцій як суб'єкта контролю, враховуючи особливості викликів сьогодення. Дослідження також включає в себе аналіз та співвідношення його управлінських навичок з вмінням організувати та забезпечувати контроль за діяльністю підпорядкованого особового складу.

Завдання наукової статті полягає в аналізі діяльності керівника територіального органу Національної поліції, його функцій та завдань як суб'єкту системи контролю Національної поліції України, та встановленні взаємозалежності між прийняттям управлінських рішень керівником територіального підрозділу Національної поліції та ефективністю роботи підпорядкованих територіальних підрозділів поліції в цілому. Сформувані на основі проведеного дослідження практичні рекомендації щодо поліпшення діяльності керівників даної ланки у контексті здійснення ними контролю, саме через призму їх суб'єктності.

Наукова новизна дослідження

Наукова новизна даного дослідження обумовлена аналізом діяльності керівника територіального органу поліції саме в контексті використання ним його функціоналу задля реалізації поставлених завдань, як суб'єкту контролю, в умовах не стабільної політичної, економічної ситуації, під час надання відсічі агресивному вторгненню росії та реформування правоохоронного органу.

Виклад основного матеріалу

Система контролю в Національній поліції України є багаторівневою та розгалуженою. В ній існує ієрархічний розподіл керівного складу за ланками, рангами, напрямками діяльності та рівнем відповідальності. Керівник територіального підрозділу займає в цій системі особливе, вагоме місце, так як організовує роботу особового складу поліції безпосередньо на місці події, здійснює комунікацію з вищим керівництвом, інформує про оперативну ситуацію, погоджує подальші дії за необхідності. Він, як суб'єкт контролю є важливою структурною одиницею в системі управління та контролю НПУ і виходячи з цього має специфічні завдання, якими обумовлюються його функції та повноваження. Вміння начальника територіального підрозділу ефективно здійснювати управління та тримати під контролем всі процеси та дії особового складу є проявом досвіду та професіоналізму, від якого залежить успіх підрозділу, безпекова ситуація на території обслуговування та криміногенна обстановка.

Правовий статус керівника територіального підрозділу поліції визначено в Законі України «Про Національну поліцію», а саме в ч. 7 ст. 15 йдеться про те, що «керівником, заступником керівника територіального органу поліції може бути призначена особа, яка: 1) відповідає загальним умовам вступу на службу в поліцію; 2) має вищу повну юридичну освіту; 3) має стаж роботи в галузі права не менш як п'ять років; 4) має досвід роботи на керівних посадах не менше одного року» [6]. Іншими нормативно-правовими актами, також окреслюються певні особливості юридично-правового статусу керівника територіального підрозділу поліції, такими, як накази НПУ та МВС України.

Начальник даної ланки контролює якість виконання завдань покладених на ввірений в підпорядкування підрозділ, забезпечує публічний порядок на території обслуговування, організовує превентивну діяльність та боротьбу з різного роду і тяжкістю правопорушеннями. Він несе персональну юридичну відповідальність за результати роботи ввіреного йому в керівництво підрозділу в будь якому розрізі та контексті оцінювання, будь

якої з аспектів його діяльності. Керівник також уповноважений на видання письмових та усних наказів від його імені, обов'язкових для виконання підпорядкованими поліцейськими, до того ж начальник має повноваження репрезентувати підрозділ під час взаємодії з іншими органами державної влади або структурними підрозділами НПУ. Для того, щоб більш глибоко дослідити роль, функції і завдання керівника територіального підрозділу, як суб'єкта системи контролю, перш за все варто визначити поняття контролю. «Контроль – це дозвільні та погоджувальні процедури органів влади, які спрямовані на попереднє вивчення об'єкта, дослідження фактичного стану та перебігу певних процесів, які проводять для досягнення розуміння про діяльність об'єкта та встановлення наявності (відсутності) загроз безпеки. Він необхідний для виявлення проблем, що виникають, доки вони не стали незворотними. Контроль встановлює фактичний стан справ, оцінює ступінь відповідності параметрам нормативно встановленої моделі, констатує безпеку ситуації або встановлює ступінь небезпеки [5]». Таке загальне визначення контролю синхронізується з його суттю в системі Національної поліції. Оскільки діяльність поліції є соціально важливою, то і рівень контролю в системі Національної поліції є відповідним, вирізняється жорсткістю, безпринципністю, базується на серйозній службовій дисципліні, так, як виконання поставлених завдань передбачає безальтернативну щільну взаємодію керівництва та особового складу, що автоматично передбачає постійний контроль зі сторони суб'єктів, що його здійснюють. Нормативно-правова база, щодо здійснення контролю в Національній поліції базується на Конституції України, якою закріплено основні права і свободи громадян, і також встановлено засади контролю за діяльністю правоохоронних органів. До прикладу в ст. 3 закріплено, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і за-

безпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [7]. Водночас в ст. 19 йдеться про те, що «правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [7]. Статтею 55 Конституції України визначено, що «права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб» [7]. Також невід'ємною і основною складовою нормативно-правової бази у відповідності до якої керівник територіального підрозділу здійснює контроль є Закон України «Про Національну поліцію», який регулює діяльність Національної поліції та визначає її структуру, чисельність, повноваження, обов'язки, завдання, функції та повноваження, напрямки та сфери діяльності. Даний закон є профільним для поліції і регулює всі аспекти службової діяльності поліції. Значне місце в нормативно правовій базі поліцейського контролю займає також Закон України «Про дисциплінарний статут Національної поліції України», у відповідності до якого регулюється дисциплінарна відповідальність поліцейських. В рамках вищезгаданого закону проводяться дисциплінарні розслідування, призначаються дисциплінарні стягнення та заохочення, визначається процесуальний порядок службових розслідувань [8]. Також Кодекс України про адміністративні правопорушення відіграє вагомий роль в законодавчій базі на якій базується контроль керівника, як уповноваженого на те суб'єкту, так як в рамках даного кодифікованого закону визначено адміністративну відповідальність поліцейських та її особливості, процесуальний порядок проведення адміністративних проваджень відносно поліцейських, тощо [9].

Варто розуміти, що контроль в системі поліції може бути внутрішнім, таким, що здійснюється керівником та уповноваже-

ними на це службовими структурами по типу сектору моніторингу, УГІ та УВБ, а також іншими, і також зовнішнім. Зовнішній контроль здійснюється іншими органами державної влади та громадськістю, до прикладу прокуратурою, тощо. Для правильного аналізу контролю поліції громадськістю та їх взаємодії, варто врахувати, що «дослідження практики співробітництва органів поліції і громадськості, узагальнення літературних джерел дозволяє сформулювати проблемну ситуацію: у процесі становлення правової держави і громадянського суспільства зростає потреба в співробітництві органів правопорядку і громадськості в зміцненні публічної безпеки та забезпеченні основних прав і свобод людини й громадянина, з одного боку, і досить слабкий рівень цієї співпраці в силу історичних і інших об'єктивних та суб'єктивних факторів, з іншої. Це чітко спостерігається на рівні порозуміння, взаємодії і взаємовідносин між працівниками поліції і громадськістю. Особлива роль у налагодженні цієї взаємодії належить керівникам територіальних підрозділів поліції. Взаємодія керівника територіального органу поліції з громадськістю проявляється в процесі взаємовпливу і використання можливостей один одного для досягнення власних цілей. Взаємодія керівника територіального органу поліції з громадськістю – це заснований на нормативно-правових актах, пов'язаний з професійною діяльністю суб'єктів (об'єктів) процес управління основною метою якого є найбільш ефективне виконання завдань і функцій, які покладаються на ці суб'єкти (об'єкти). Досліджуючи процес взаємодії керівника територіального органу поліції з громадськістю, визначено такі напрямки цієї взаємодії: взаємодія при проведенні сумісних дій територіального органу поліції та громадськості; при здійсненні кримінального провадження; при розшуку осіб, які вчинили правопорушення» [1].

Повноваження керівника в розрізі аналізу його особи, як суб'єкта контролю характеризуються певним функціоналом та рядом обов'язків, що спрямовані на організацію службової діяльності підпорядкованого підрозділу належним чином. Як

головний менеджер підрозділу він планує щоденно роботу колективу. Такі плани є як довго строковими так і короткостроковими, і варіюються в залежності від оперативної обстановки на території обслуговування та ситуації в країні та світі. Керівник постійно моніторить виконання наказів, вказівок, їх якість і своєчасність, аналізує результати роботи підрозділу та вносить зміни та корективи за необхідності. Це робиться з метою виконання завдання, щодо організації роботи підрозділу належним чином, забезпечення дисципліни та законності в ході службової діяльності серед особового складу, неухильності та безальтернативності їх дотримання, що є особливим та фундаментальним аспектом діяльності начальника територіального органу поліції як суб'єкту контролю. Враховуючи, що підрозділ поліції це єдиний організм, де всі взаємопов'язані між собою спільною метою в вигляді протидії різного роду правопорушенням, то в певних випадках і відповідальність за проступки є спільною. Так за певні серйозні порушення дисципліни підпорядкованим особовим складом керівник несе спільну відповідальність разом з особами, що вчинили проступок. Також до відповідальності можуть бути притягнуті самим керівником його заступники та старші служб, якщо наявні обставини їх причетності тим чи іншим чином до скоєного проступку. А оскільки керівник органу несе відповідальність, персональну, за дії всіх підлеглих, то він автоматично отримує звинувачення в неналежній організації роботи підлеглих, не достатньому рівні контролю їх діяльності, за що також разом з ними може бути притягнутий до юридичної відповідальності. Так як керівник відповідає за своїх підлеглих, то він також мусить приймати всі необхідні міри з метою забезпечення особистої безпеки в ході несення служби особовим складом підпорядкованого підрозділу. До прикладу під час проведення учбових стрільб, під час несення служби в СОГ або в інших нарядах, по охороні публічного порядку, конвоюванні затриманих, затриманні осіб, що вчинили правопорушення. З цією метою ним проводяться інструктажі перед несенням служби в нарядах, роз'яснюються всі службові нюанси того чи іншого наряду, перевіряється

достатність знання особовим складом нормативно правової бази. Функція організації несення служби є особливо важливою в умовах сьогодення, а саме протидії військовій агресії росії, коли щоденно відбуваються обстріли країни, та в умовах не закінченої реформи поліції, коли певні алгоритми діяльності ще досі перебувають в процесі формування або постійної видозміни, з метою пристосування до мінливої зовнішньої ситуації в країні та світі. Тому в цей час служба в поліції набула особливо високого рівня відповідальності та небезпеки, що автоматично зобов'язує поліцейських ставитися ще більш пильно до своїх обов'язків, свого життя та здоров'я, та життя та здоров'я оточуючих. І втому числі вищевказані фактори покладають більшу відповідальність на керівників територіальних підрозділів поліції, так, як в час війни та реформ, в час коли ситуація вкрай небезпечна, не стабільна, психологічний стан людей є часто вкрай негативним, і можливі будь які неочікувані ситуації, керівник територіального підрозділу має демонструвати чудеса професіоналізму з метою пристосування до таких важких і мінливих умов, з метою правильної організації служби задля виконання покладених на ввірений підрозділ завдань щодо протидії злочинності та забезпеченню публічного порядку.

Процес реформи Національної поліції має серйозний вплив на роботу керівників даної ланки, оскільки міліцейські методи та підходи вже не діють та не актуальні, а нові напрацьовані не до кінця, і постійно мусять змінювати свою структуру, пристосовуючись до динамічного мінливого оточуючого середовища. Головною метою реформи є створення правоохоронного органу сервісного спрямування по Європейським та Американським стандартам, але ж безпекова ситуація в Україні значно відрізняється від свого Американського та Європейського аналога, тому адаптувати світовий досвід під українські реалії є вкрай складно. Але прозорість та законність і професіоналізм є безальтернативними векторами розвитку та реформування Національної поліції.

Вищеописаними факторами обумовлені значні виклики для керівництва країни і Національної поліції загалом. Але основне

навантаження і тягар протидії правопорушенням лягає на територіальні підрозділи поліції, тому їх керівники мають пристосовуватися до мінливих обставин, шукати шляхи правильної адаптації до такого типу обставин та не дивлячись ні на що якісно виконувати свої функціональні обов'язки, пристосовувати свої управлінські підходи під наявні обставини та реалії сьогодення. З метою поліпшення контролю керівників територіального підрозділу варто проводити діджиталізацію процесів, по принципу системи «Кастеді Рекердс», що дозволяє відслідковувати всі процеси, що відбуваються в підрозділі й одночасно виконує превентивну функцію. Електронний помічник керівника територіального підрозділу на базі штучного інтелекту міг би зіграти вирішальну роль у встановленні абсолютного контролю керівником за всіма процесами, що відбуваються в підрозділі. Від ситуації по кожному кримінальному і адміністративному провадженні до стану проведення перевірки по кожному зверненню громадянин. Дана тема є глибокою і потребує розгляду в контексті окремого дослідження.

Висновки

Підсумовуючи вищевикладене можна зробити висновок, що на керівника територіального підрозділу поліції, як на суб'єкта контролю покладено такі функції як : належна і відповідна організація роботи ввіреного в підпорядкування органу поліції та особового складу, координація його службової діяльності, встановлення пріоритетних напрямків роботи, планування, справедливий розподіл службових завдань між співробітниками, організація превентивної роботи на території обслуговування, щодо запобігання різного роду правопорушенням, забезпечення публічної безпеки та порядку, встановлення контактів та поліпшення взаємодії на засадах партнерства з представниками громади, організація проведення глибоких і всеохоплюючих перевірок по зверненням громадян, з метою встановлення істини по кожній окремій ситуації, надання правової оцінки, вжиття необхідних заходів реагування в рамках чинного законодавства та наданих повноважень, за

необхідності, забезпечення дисципліни та законності, особистої безпеки працівників підрозділу в ході службової діяльності, створення всіх необхідних умов щодо їх професійного навчання, підвищення кваліфікації та професійних навичок, виділення в необхідній кількості потрібних для виконання службових завдань ресурсів, особиста участь в організації, розкритті та розслідуванні резонансних злочинів, надання справедливої оцінки роботі підрозділу і кожного поліцейського.

Функції керівника територіального підрозділу, як суб'єкту контролю є інструментом виконання поставлених йому службових завдань. Саме тому, специфічні завдання потребують наявності спеціальних функцій та повноважень, особливо в умовах надання відсічі агресії росії, та триваючого реформування органу поліції загалом, а також в пост-пандемійних світових реаліях сьогодення. Всі вищеписані фактори обумовлюють необхідність застосування постійного контролю та нагляду керівником, потребують неабиякої концентрації, та по суті роблять роботу керівника підрозділу поліції стилем життя, змушуючи його всеціло присвятити себе службі та потребам держави.

Література

1. Коропатов О.М. Напрямки та значення взаємодії з громадськістю у реалізації завдань і функцій керівника територіального органу поліції. *Сучасні проблеми адміністративного права та процесу: тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Харків, 30 червня 2017 року). Харків : ХНУВС, 2017. С. 85-87.
2. Крищенко А. Є. Повноваження керівника територіального органу Національної поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 4 (105). С. 186-198.
3. Катрич Д.К. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України: дис. ... канд. юрид. Наук: 12.00.07. Київ, 2021. 225 с.
4. Дерзська В. Контроль як основа забезпечення законності діяльності органів Національної поліції України. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 10. С. 101-104.

5. Сkochиляс-Павлів О, Співвідношення контролю та нагляду в діяльності органів системи Міністерства внутрішніх справ України, *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія: "Юридичні науки". 2020. № 3. С. 166-172.

6. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

7. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

8. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2337-19>.

9. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

TASKS AND FUNCTIONS OF THE HEAD OF THE TERRITORIAL AUTHORITY OF THE NATIONAL POLICE AS A SUBJECT OF CONTROL

In the face of the brutal challenges of the present, such as a full-scale invasion of russia, not stable situation in health care, financial difficulties, which in turn generate social conflicts, and others which bring the State and its people into distress; it is during this period that it is more important than ever that the police qualitatively, effectively and quickly performed its tasks, so the correct management of the largest law enforcement agency of the country has gained critical importance in the current conditions. Since the main part of the foundation of the National Police is its

territorial units, the role of the heads of these bodies is important for the work of the police as a whole. In connection with the above, the position of the head of the territorial unit must be occupied by a person who is exceptionally experienced, professional, whose activities are absolutely transparent, and whose reputation does not have black spots. The activities of leaders of this rank and formation should be fully focused on the needs of the community, interaction with which on the basis of partnership is the main priority direction of the police. The head of the police body must always be accessible to people, receive citizens personally, report to the community on a quarterly basis, keeping her informed about the successes and problematic issues of the unit's activities, as well as have close communication with community representatives on a daily basis, be aware of their problems and in every way contribute to their solution, within the framework of the current legislation and powers granted. This article focuses on the study of managerial skills that are most necessary for the leaders of this formation, and on which their success in the position depends. The activity of the head as a subject of control is of considerable scientific interest, since it is fundamental in establishing the work of the unit and performing official tasks on time, qualitatively and in full.

The strategy of this study is to study the activities of the head of the territorial unit as a structural unit of the system of subjects of control and management, available in the National Police in the present period.

Key words: subject of control, control, head of territorial police unit, National Police of Ukraine, subordinate staff, police officers, community, Ministry of Internal Affairs.